

Παρηγία

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ & ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ • ΕΤΟΣ Ζ' • ΤΕΥΧΟΣ 28^ο • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Περιοδικόν
ΠΑΡΡΗΣΙΑ

Τριμηνιαία Έκδοσις
Οικοδομῆς καὶ Ἐνημερώσεως

Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος
ΕΤΟΣ Ζ' - ΤΕΥΧΟΣ 28^ο

ΕΚΔΟΤΗΣ
Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
κ. Παντελεήμων

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Ἱερὰ Μητρόπολις
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τηλ. 25310 22642
Fax: 25310 23439

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Πρωτ. Σταῦρος Κολιούσης
Ἱεροδιάκ. Ἰάκωβος Μαλακούδης
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΑΗΣ
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Σπυρίδων Κιοσσές

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ
Γιάννης Μενεσιδης

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΔΕΚΤΑΙ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΑΙ
ΑΡΘΡΑ-ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Περιοδικόν Παρρησία
Ἱερὰ Μητρόπολις
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τ.Θ. 306. Τ.Κ. 69100 Κομοτηνῆ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
Τυπογραφείον «Ἐπικοινωνία Α.Ε.»
Ἐναντι Πανεπιστημιούπολεως
69150 Κομοτηνῆ
Τηλ. 25310 31332
E-mail: epikoinonia.ae@gmail.com

Περιεχόμενα

01.

Χριστούγεννα 2020
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας
καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονος

03.

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος καὶ ἡ Θράκη
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας
καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονος

05.

«Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε,
Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε»
τοῦ Πρεσβυτέρου Νικολάου Τσαμαῖδη

07.

Τὸ χρονικὸ τῆς πιδὶ κρίσιμης μάχης
τοῦ '40 στὴν Πίνδο
τοῦ Ἐπικουρου Καθηγητῆ τοῦ Δ.Π.Θ.
Ἰωάννη Μ. Μπακιρτζῆ

10.

Χῶροι λατρείας τῶν Ἑλληνορθόξων
τῆς ἀνατολικῆς Θράκης πρὶν τὴ μεγάλη Ἑξοδο
τοῦ Ἀναπληρωτῆ Καθηγητῆ τοῦ Δ.Π.Θ.
Γεωργίου Χρ. Τσιγάρα

16.

«Ἐκκλησιαστικὲς εἰδήσεις»
Ἐπιμέλεια: Ἱεροδιακόνου Ἰακώβου Μαλακούδη

«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο
καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»¹

«**Α**ὐτὸ εἶναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἐξω
ἀπὸ αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ, ἄλλος εὐαγ-
γελισμὸς δὲν ὑπάρχει διὰ τὸν ἄνθρω-
πον, οὔτε εἰς αὐτὸν οὔτε εἰς τὸν ἄλλον
κόσμον», θὰ πεῖ ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος ὁ Πό-
ποβιτς.

Τὴν ἡμέραν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρί-
ου «ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς
γνώσεως, κατέβηκε ὁ ἥλιος τῆς δικαι-
οσύνης καὶ περπάτησε ἀνάμεσά μας»,
λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐνῶ ὁ ἀεί-
μνηστος γέρων Θεόκλητος Διονυσιά-
της διασώζει ἕναν σπουδαῖο προσευ-
χτικὸ λόγο ἐνὸς σπουδαίου ἐρημί-
του ποὺ λέγει: «Ἀλλωστε, Κύριέ μου,
γι' αὐτὸ δὲν ἤλθες στὴν ἁμαρτωλὴ καὶ
ἐπαναστατημένη κατὰ Σοῦ γῆ μας; Δὲν

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 2020

ἔκλεινες οὐρανοὺς" γιὰ νὰ μᾶς καθαρί-
σεις τὸ "κατ' εἰκόνα" ποὺ "ἐφθάρη τοῖς
πάθεσι", νὰ μᾶς δώσης τὴν δυνατότητα
νὰ γίνουμε κατὰ χάριν ὅμοιοι μὲ Σένα;
Ὡ, Κύριε Ἰησοῦ, δίνε μας γνώση νὰ σέ
ἀγαποῦμε, φλόγιζε τὴν καρδιά μας νὰ
σέ λατρεύουμε καὶ δίνε μας κατάνυξη
νὰ κλαῖμε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ δά-
κρυα γλυκὰ γιὰ νὰ σέ δοξάζουμε».

Πραγματικὰ ἀδελφοί μου! Ἡ ἐποχὴ
μας εἶναι μιὰ διαρκὲς ἐπανάσταση ἐνα-
ντίον «τοῦ Σαρκωμένου Λόγου» καὶ ὁ
κόσμος δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ κατανοή-
σει τὸ μυστήριον τῆς Βηθλεὲμ καὶ τὸ νό-
ημα τῆς «καταβάσεως τοῦ Θεοῦ στὴν
γῆ». Ἐορτάσαμε πολλὰ «Χριστοῦγεννα»
χωρὶς Χριστό. Ἀπλῶς χρησιμοποιοῦσα-
με τὸ Ὄνομά Του, γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ
ἐτικέτα στὶς ἐορταστικὲς καὶ καταναλω-
τικὲς ἡμέρες μας.

Ἡ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου εἶναι
ἡ ἐπιδημία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους,
ἵνα πρὸς Θεὸν ἐνδημήσωμεν», λέγει ὁ

¹ Ἰω. 1,14.

Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ σήμερα μιὰ ἄλλη ἐπιδημία ταπεινῶσε τὴν ἀνθρωπότητα καὶ σκόρπισε τὸν φόβο τοῦ θανάτου. Ἀπεκάλυψε τὴ ρηχότητα τῆς πίστεως τοῦ καθενός μας καὶ διὰ τοῦτο «πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἡκριώθησαν...».

Αὐτὲς τὶς δύσκολες στιγμὲς ζητεῖται «ἐλπίς» γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ συνεχίσουμε τὸν δρόμο τοῦ πειρασμοῦ ποὺ ἐπέτρεψε ὁ Κύριος. Ἀλλὰ ὁ χώρος τῆς ἐλπίδος, τῆς παρηγορίας καὶ τῆς θεραπείας ποὺ εἶναι ὁ Ἱερὸς Ναὸς «ἀργεῖ». Ἴσως ὅλα αὐτὰ ἔγιναν γιὰ νὰ Τὸν ἀναζητήσουμε, «νὰ τρέξουμε πρὸς τὴν Βηθλεὲμ» χωρὶς «ἀποσκευὲς καὶ βαρίδια», ἀλλὰ ἄδειοι, κενοὶ ἀπὸ τίτλους, ἀξιώματα, γνώσεις καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, γιὰ νὰ κατανοήσουμε, ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μας τὴ σημασία τῆς «κενώσεως τοῦ Θεοῦ» καὶ νὰ προσκυνήσουμε στὸ Θεῖο Σπήλαιο

μὲ ἀπλότητα καὶ ταπείνωση καὶ νὰ καταθέσουμε στὸν Σαρκωμένο Λόγο τὴν ἀληθῆ μετάνοιά μας. Ἕνας μετανοημένος ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἀξιότερο καὶ καλύτερο δῶρο πρὸς τὸν Γεννηθέντα Κύριο.

Προσεύχομαι ταπεινὰ νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ προσκυνήσουμε τὸν γεννηθέντα Κύριό μας καὶ Ἐκεῖνος νὰ καταδεχθεῖ νὰ γεννηθεῖ μέσα μας γιὰ νὰ μᾶς χριστοποιήσει καὶ τότε «σὺν Χριστῷ πανταχοῦ, φόβος οὐδαμοῦ».

Εὐλογημένα Χριστούγεννα!

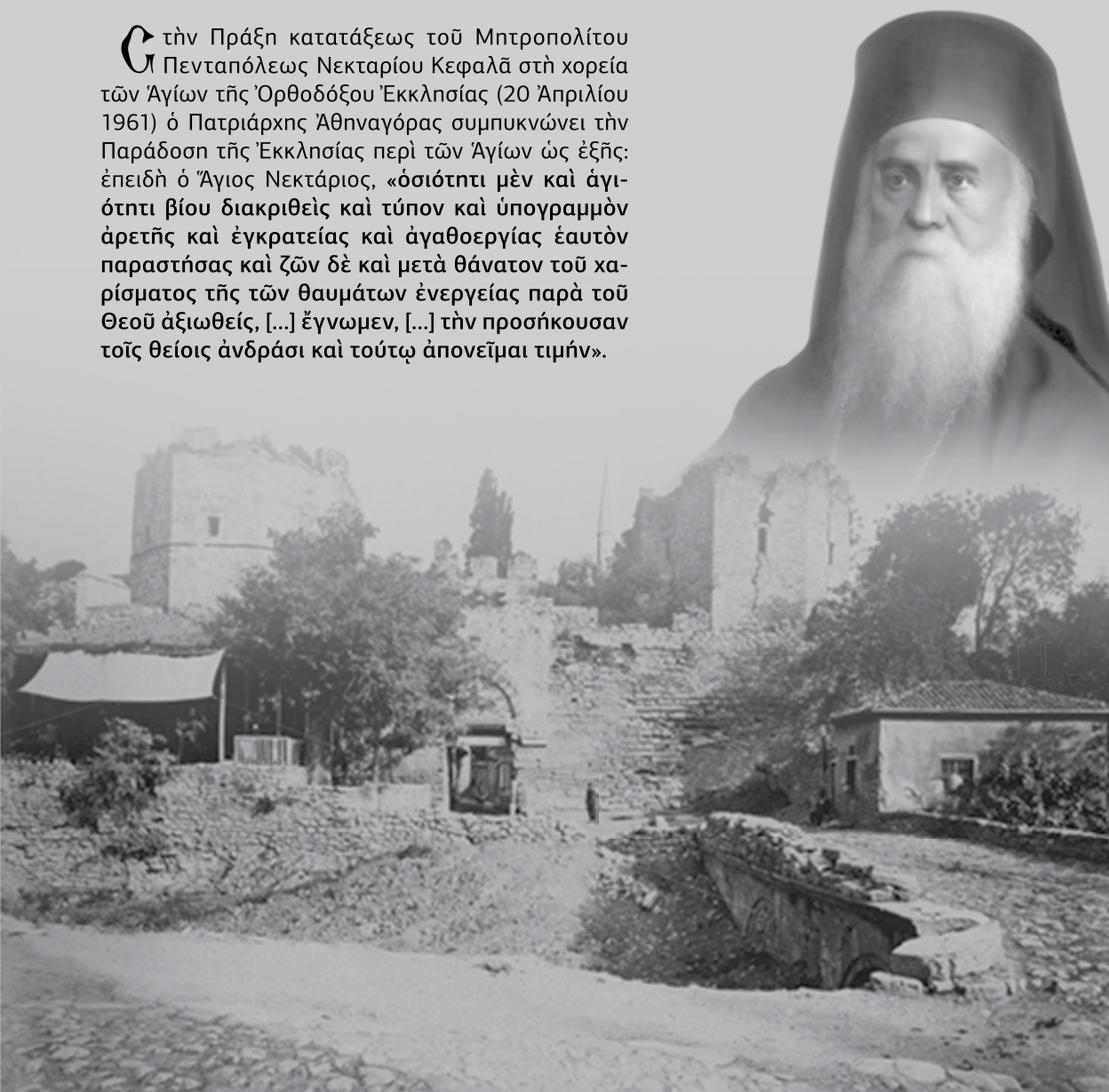
Διάπυρος πρὸς
τὸν Νηπιάσαντα Κύριον εὐχέτης

Ὁ Μητροπολίτης
† ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Παντελεήμων

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος καὶ ἡ Θράκη

Γτὴν Πράξη κατατάξεως τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου Κεφαλαῖ στη χορεία τῶν Ἀγίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (20 Ἀπριλίου 1961) ὁ Πατριάρχης Ἀθναγόρας συμπυκνώνει τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν Ἀγίων ὡς ἑξῆς: ἐπειδὴ ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, «όσιότητι μὲν καὶ ἀγιότητι βίου διακριθεὶς καὶ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἀρετῆς καὶ ἐγκρατείας καὶ ἀγαθοεργίας ἑαυτὸν παραστήσας καὶ ζῶν δὲ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ χαρίσματος τῆς τῶν θαυμάτων ἐνεργείας παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀξιωθεὶς, [...] ἔγνωμεν, [...] τὴν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσι καὶ τούτῳ ἀπονεῖμαι τιμὴν».

Ἡ ὁσιότητα τοῦ βίου καὶ ἡ ἀρετὴ, ἡ καλλιέργεια τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ξεκινᾷ γιὰ τὸν Ἅγιο Νεκτάριο ἀπὸ τὴ θρακικὴ γῆ. Γεννημένος στὴ Σηλυβρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1846 ἀπὸ τὸν Δῆμο καὶ τὴ Βασιλικὴ Κεφαλᾶ, δέχθηκε τὴν «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων [...] ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» ἀνατροφή στὸ θρακιώτικο σπιτικό του. Βάση τῆς μετέπειτα πορείας του ἡ μητέρα του Βασιλική, ποὺ ὡς ἄλλη Ἀνθοῦσα, καλλιέργησε τὴν ἐν Χριστῷ ἀνατροφή του. Πέρα ἀπὸ τὰ στοιχειώδη γράμματα, ποὺ ἔμαθε στὸ σχολεῖο τῆς πατρίδας του, στὴν «κατ' οἶκον Ἐκκλησία» διδάχθηκε τὴν εὐσέβεια, τὴν ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν Θεό, τὴν ἀδολὴν ἀγάπη καὶ τὸν πόθο νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίᾳ Του, διδάσκοντας «τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλατο Κύριος».

Ἔτσι, ἂν καὶ ξενιτεύτηκε μικρός, ἡ εὐχὴ τῆς θρακιώτισσας μητέρας του ἦταν τὸ πολυτιμότερο δῶρο καὶ ἐφόδιο ποὺ πάντα ἔφερε μαζί του. Ἀποδήμωσε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ νὰ ἐργαστεῖ καὶ νὰ μορφωθεῖ, πάμπτωχος καὶ ἀνέστιος, ἀλλὰ πλουσιότατος σὲ εὐσέβεια καὶ πίστη, πολύτιμη κληρονομία τοῦ πατρικοῦ του σπιτιοῦ.

Ἐκτοτε ἡ Θεία Πρόνοια τὸν ὁδήγησε μακριὰ ἀπὸ τὴ Θράκη, σὲ θλίψεις καὶ φορτίο βαρὺ. Στὶς θλίψεις καὶ τὰ βάσανα τὸν ἀκολούθησε λίγα χρόνια μετὰ ὁ θρακικὸς ἑλληνισμός, ποὺ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1922 ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ νὰ ζήσει πρόσφυγας στὴ μητέρα Ἑλλάδα. Γιὰ τοὺς Σηλυβριανούς καὶ τοὺς Θρακιώτες ὅμως ὁ Ἅγιος παρέμεινε τὸ σέμνωμα τῆς πατρίδας τους καὶ ἡ ἀπαντοχὴ τῶν θλίψεων τους.

Δίκαια λοιπὸν ἡ Θράκη καὶ οἱ ἀπανταχοῦ θρακιῶτες καυχόμαστε γιὰ τὸν Ἅγιο Νεκτάριο καὶ γιὰ τὴν πατρογονικὴ εὐσέβεια καὶ τὴν ἀρετὴ ποὺ βλάστησε σὲ τοῦτο τὸν τόπο, ἀνέδειξε μεγάλα ἀναστήματα ἐγκρατείας καὶ ἀγαθοεργίας καὶ σκεύη τῶν παντοδαπῶν Χαρισμάτων τῆς Θείας Χάριτος. Ἡ Θράκη μας πραγματικὰ εὐλογήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ χαρακτηρίζεται «ἀγιοτόκος».

Σύμπασα ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ γεραίρει τὸν Ἅγιο Νεκτάριο. Ἡ κατὰ Θράκην Ἐκκλησία ὅμως διατηρεῖ ἀναφαίρετα τὸ προνόμιο καὶ τὴν καύχησιν τῆς γέννησός του.

Ὁ Μητροπολίτης
† ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Παντελεήμων

«Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε, Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε»

Πρεσβύτερος Νικόλαος Τσαμαΐδης

Ἡ ὀρθόδοξη ὑμνολογία τῶν Χριστουγέννων ἀναγγέλλει θριαμβευτικά, ἀλλὰ καὶ τοποθετεῖ θεολογικά, τὸ μέγα μυστήριον τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως. Μὲ τὴ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἀγάπη εἰσβάλλει στὸν κόσμον μὲ σάρκα καὶ ὀστά. Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ἀκατάληπτος γίνεται ὁρατὸς καὶ ψηλαφούμενος ἄνθρωπος. Κατέρχεται καὶ γεννᾶται ἐπὶ γῆς ὁ ἐξ οὐρανῶν προερχόμενος Χριστός.

Στὸν ἐκκλησιαστικὸν χῶρον πάντοτε, ἡ ἀναφορὰ τοῦ ὕμνωδοῦ στὸν οὐρανὸ ἀποτελεῖ μία σταθερὴ θεολογικὴ βεβαιότητα. Ὁ οὐρανός, γιὰ τὸν ὁποῖο τόσες ἀναφορὲς παρουσιάζει ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ὁ χῶρος ὅπου τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ δεδομένο γεγονός, πρὸς τὸ ὁποῖο οἱ Ἄγγελοι, οἱ οὐράνιες δυνάμεις καὶ οἱ Ἅγιοι εἶναι ἐναρμονισμένοι.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος ἀναφέρει ὅτι οἱ φράσεις ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ Βίβλο «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», ἢ «γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς» (Κυριακὴ προσευχή) φανερώνουν τὸν τελικὸ σκοπὸ τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, τὴν «οὐρανοποίηση» τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὴν κακία καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀρετὴ, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει καμία διανομή μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀρμονικοῦ οὐρανοῦ. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν προορισμὸ μας καὶ ἡ Γέννηση τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἀνατολὴ τῆς «ἐσχατῆς ἡμέρας», τῆς μετοχῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στὴ θεία δόξα, αὐτὴν ποὺ οἱ οὐράνιοι Ἄγγελοι ὕμνησαν ἐκεῖνη τὴ γαλήνια νύχτα στὸ ταπεινὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ.

Ὁ Χριστὸς γίνεται ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος θεός. Ὁ ἄνθρωπος δίχως τὸν Χριστὸ γίνεταί ἀπάνθρωπος. Ὁ χριστιανισμὸς γέννησε τὸν ἀνθρωπισμὸ. Ὁ ἀνθρωπισμὸς παραμυθεῖ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Χριστὸς ἦλθε στὸν κόσμὸ γυμνός, ὅπως ὁ κάθε ἄνθρωπος.

Γεννᾶται ὁ Χριστός, Ἐνσαρκώνεται, λαμβάνει σάρκα, γίνεται ἄνθρωπος, ὅμοιος μὲ μᾶς μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα. Τρέφεται καὶ αὐξάνεται ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔχει τὶς ἴδιες ἀνάγκες μὲ αὐτὲς τῶν

ἀνθρώπων. Πεινάει, διψάει, κουράζεται, κλαίει, ἐργάζεται. Διαφέρει ὅμως ἀπ' ὅλους ἐπειδὴ ζεῖ χωρὶς νὰ ἁμαρτήσῃ κατὰ τὴν ἀποστολικὴ μαρτυρία καὶ διαβεβαίωση. Ὁ ἄχρονος Υἱὸς τοῦ Πατρὸς γεννᾶται ἐν χρόνῳ. Αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει. Ἐνδύεται τὴν ἀνθρώπινη φύση χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Θεός. Εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ γίνεται τέλειος ἄνθρωπος.

«Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε».

Δοξάσατε τὸν Θεὸ Πατέρα πρῶτα ποὺ εὐδόκησε νὰ στείλῃ ἀπὸ τὴν ἄμετρή του ἀγάπη καὶ ὑψίστη φιλανθρωπία τὸν μονογενῆ Υἱὸ Του στὸν κόσμὸ γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Δοξάσατε τὸν Θεὸ ποὺ δέχτηκε τὴ μετάνοια τῶν ἐκλεκτῶν Του, ὁ ὁποῖος εἰσάκουσε τοὺς στεναγμούς τους καὶ εὐλόγησε τὶς προσδοκίες ποὺ Τὸν καλοῦσαν νὰ φανερωθεῖ γιὰ νὰ τοὺς σώσει.

Τὸ νήπιο Χριστὸς στὴ φάτιν τῆς Βηθλεέμ εἶναι σιωπηλὸ καὶ ὅμως διδάσκει περίτρανα τὴν ταπείνωση. Οἱ νεοέλληνες Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι ἔχουν μεγάλη τὴν ἀνάγκη τῆς γνήσιας μετάνοιας καὶ τῆς ἀληθινῆς ταπείνωσης. Οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι, μὰ μὴν τοὺς κάνουμε δυσκολότερους. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἀδελφοί μου «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε, Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε, Χριστὸς ἐπὶ γῆς ὑψώθητε, ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε λαοὶ ὅτι δεδόξασται».

Τὸ χρονικὸ τῆς πιὸ κρίσιμης μάχης τοῦ '40 στὴν Πίνδο

Ἰωάννης Μ. Μπακιρτζῆς
Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Δ.Π.Θ.

Τὸ φιλόδοξο ἰταλικὸ σχέδιο κεραυνοβόλου πολέμου στὸν τομέα τῆς Πίνδου, διαρκείας τεσσάρων μόνο ἡμερῶν, ματαιώθηκε σιωπηρά, ὅταν ἔπεσε πάνω στοὺς ἕξι λόχους τοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου, τοῦ Κωνσταντίνου Δαβάκη, τῇ Ι Μεραρχία Πεζικοῦ τοῦ Βάσσου Βραχνοῦ, τῇ Μεραρχία Ἱππικοῦ τοῦ Γεωργίου Στανωτᾶ καὶ τὴν Ταξιαρχία Ἱππικοῦ τοῦ Σωκράτη Δημάρατου. Ἦταν ἡ πρώτη καὶ σοβαρότατη ἀποτυχία τῶν Ἰταλῶν. Ἡ εἴδση ἐφθασε στὴ Ρώμη καὶ στὸ Βερολίνο, στὴ Βασιλεία τῆς Ἑλβετίας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέσω τῶν ἐρτζιανῶν κυμάτων σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ Ἰταλία δὲν θὰ καταφέρει νὰ παίξει σωστὰ τὸ παίγνιο τοῦ πολέμου ἀστραπή, διότι οἱ Ἕλληνες ἀντιστάθηκαν μὲ τὶς λίγες τους δυνάμεις καὶ ἀνέτρεψαν τὰ σχέδιά της. Ἦταν τὸ πρῶτο, μετὰ ἀπὸ πολὺ ζόφο, εὐχάριστο νέο πρὸς τὸ κοινὸ τῆς οἰκουμένης, εἰς βάρος τοῦ φασιστικοῦ Ἀξονα καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδας.

Ξεκινώντας τὴν ἀφήγηση ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὑπενθυμίζουμε ὅτι οἱ ἐκπαιδευμένοι στὸν ὀρεινὸ ἀγῶνα ἀλπινιστὲς τῆς Τζούλια, Μεραρχίας πλήρους συνθέσεως, δυνάμεως 10.800 ἀνδρῶν, διαιρεμένης σὲ δύο Τα-

κτικὰ Συγκροτήματα καὶ μὲ στόχο νὰ διαβοῦν τὰ ὄρεινὰ περάσματα γύρω ἀπὸ τὸν Σμόλικα, ὑψομέτρου 2.637 μέτρων, ἀφοῦ συνενωθοῦν στὸ χωριὸ Δίστρατο καὶ καταλάβουν τὸ Μέτσοβο· ἔτσι, ἄσκησαν μεγάλη πίεση καὶ προωθήθηκαν σὲ ὅλη τὴν ἐμπόλεμη ζώνη χωρὶς νὰ συναντήσουν ἰσχυρὴ ἀντίσταση, καθὼς οἱ λιγοστὲς δυνάμεις τοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου, ὑπὸ τὴ διοίκηση τοῦ Συνταγματάρχου Δαβάκη καὶ Σταθμοῦ Διοίκησης τὸ Ἑπταῶρι, δυνάμεως δύο καὶ κάτι Ταγμάτων, περίπου 2.000 ἀνδρῶν, οὐσιαστικὰ μὲ ἀποστολὴ προκάλυψης, κατακερματισμένων σὲ φυλάκια, σὲ μέτωπο 35 χιλιομέτρων, ἀπωθήθηκαν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἰσχυρῆς πίεσης ποὺ ὑπέστησαν καὶ ὑποχρεώθηκαν νὰ συμπτυχθοῦν, πραγματοποιώντας τακτικὸ ὑποχωρητικὸ ἐλιγμό. Οἱ ἐπιθέσεις καὶ ἡ σφοδρὴ πίεση τῶν ἀλπινιστῶν συνεχίστηκαν μὲ ἀμείωτη ἔνταση κατὰ τὶς ἐπόμενες μέρες, κάνοντας δυσχερέστατη τὴν κατάσταση τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων, ποὺ διεξήγαγαν ἕναν ὄντως ὑπεράνθρωπο ἀγῶνα ἀπέναντι σὲ ἀρχικῶς ὑπέρτερες δυνάμεις.

Ὁ Δαβάκης ζητοῦσε ἐνισχύσεις σὲ δραματικοὺς τόνους, προκειμένου νὰ

Πυροβολικό στο ποτάμι (1943). Έλαιογραφία του Άλέκου Άλεξανδράκη, δεκανέα πυροβολικού κατά τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο, ποὺ ἀποτύπωνε σὲ σκίτσα στιγμιότυπα τοῦ πολέμου, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ τέλος τοῦ ἐπανεπεξεργάστηκε.

σταθεροποιήσει τὴν κατάσταση. Ἡ ἄμυνα στὸν τομέα τῆς Πίνδου κινδύνευε μὲ ὀλικὴ κατάρρευση, καθὼς οἱ ἀλпинιστὲς εἶχαν προωθηθεῖ βαθιὰ στὶς ἑλληνικὲς ἀμυντικὲς γραμμές. Τὶς κρίσιμες ἐκεῖνες στιγμὲς ἔσπευσε στὸ Ἑπταῶρι πρὸς ἐνίσχυση τοῦ Δαβάκη ὁ διοικητὴς τῆς Ι Μεραρχίας, Στρατηγὸς Βασίλειος Βραχνός, ἀναλαμβάνοντας τὴ διεύθυνση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐνῶ, ταυτοχρόνως, στὸν θανάσιμα ἀπειλούμενο τομέα τῆς Πίνδου κατευθύνονταν ἐνεργὲς καὶ ἐπιστρατευμένες μονάδες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προκειμένου νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἄμυνα.

Μὲ τὴν ἄφιξη τῶν δυνάμεων τῆς Ι Μεραρχίας, τὴν 1^η Νοεμβρίου, ἀμέσως σχεδιάστηκε καὶ ἐκτελεσθῆκε μὲ ἐπιτυχία ἑλληνικὴ ἀντεπίθεση μὲ περιορισμένες δυνάμεις, ἀνυψώνοντας τὸ ἠθικὸ τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Οἱ Ἴταλοι ἀλпинιστὲς, παρὰ τὶς ἐπιθετικὲς πρωτοβουλίες ποὺ ἄρχισαν νὰ ἀναπτύσσουν οἱ Ἕλληνες, ἐξακολούθησαν νὰ προωθοῦνται μὲ ἀλαζονικὴ ἀφροσύνη, καταλαμβάνοντας, στὶς 2 Νοεμβρίου, τὴ Σαμαρίνα καὶ στὶς 3 Νοεμβρίου τὴ Βωβοῦσα, φτάνοντας μία ἀνάσα, συγκεκριμένα ἑξὶ ὥρες πεζοπορία, ἀπὸ

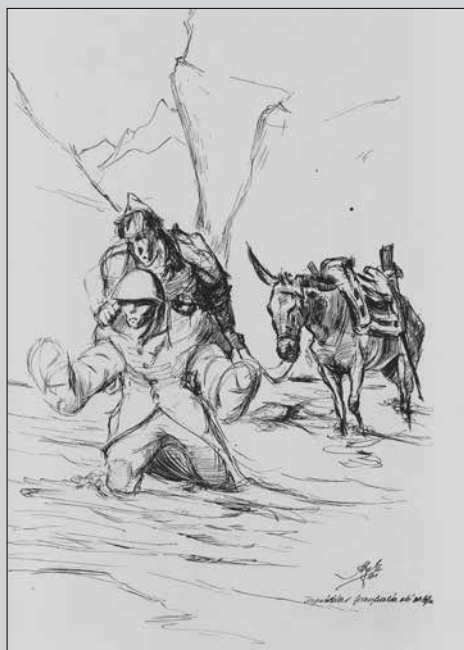
τὴν κατάληψη τοῦ Μετσόβου, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸν ἀντικειμενικὸ ἐπιχειρησιακὸ τοῦς στόχο καὶ ποῦ, ἂν τὸν πετύχαιναν, ὁ πόλεμος πιθανῶς θὰ πλησίαζε σύντομα στὸ τέλος του.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως πλεόν εἶχαν περάσει στὴν ἀντεπίθεση, καὶ οἱ δυνάμεις τῆς I Μεραρχίας, ὅπως προέβλεπε τὸ ἐπιθετικὸ σχέδιο τοῦ Βραχνοῦ καὶ τοῦ Δαβάκη, κατέλαβαν τὸ ὕψωμα Ταμποῦρι καὶ τὸ χωριὸ Φούρκα, ἀποκόπτοντας ἔτσι τὰ ἰταλικά τμήματα ποὺ εἶχαν προωθηθεῖ νότια. Οἱ ἐπιθέσεις τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων συνεχίστηκαν μὲ μεγαλύτερη ἔνταση καὶ οἱ ἀλπινοὶ τῆς Τζούλια ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν σὲ ὅλο τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς, ἐνῶ μεγάλο τμήμα τοὺς κινδύνευε νὰ περικυκλωθεῖ, κάτι ποὺ ἐπιτεύχθηκε μὲ συνεχεῖς ἐπιτυχημένες ἑλληνικὲς ἐπιθέσεις, μὲ τίς ὁποῖες τελικὰ περικυκλώθηκε καὶ ἀποκόπηκε μεγάλο μέρος τῶν δυνάμεων τῆς Τζούλια καὶ ἀνακαταλήφθηκε ἡ Βωβοῦσα, στὶς 4 Νοεμβρίου.

Μέχρι τὴν 7^η Νοεμβρίου διεξήχθησαν σφοδρὲς μάχες στὴν περιοχή καὶ οἱ ἀλпинιστὲς ποὺ εἶχαν ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὰ μετόπισθὲν τοὺς ἀντιμετώπιζαν πλεόν τὸ φάσμα τῆς καταστροφῆς, καθὼς ἡ ἀσφυκτικὴ πίεση ποὺ δέχονταν ἦταν μεγάλη. Καίρια συμβολὴ στὶς μάχες κατὰ τῶν ἀλпинιστῶν καὶ στὴν ἀπώθησή τοὺς εἶχε ἡ Ταξιαρχία Ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχη Ἱππικοῦ Σωκράτη Δημάρατο, ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγο Γεώργιο Στανωτᾶ καὶ τὸ ἀπόσπασμα Ἀῶου ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχη Μαρδοχαῖο Φριζή, οἱ ὁποῖοι ἐπέτειναν τὴν πίεση καὶ περιέσφιξαν τὸν κλοιὸ γύρω ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους. Σπουδαιότατη ἦταν καὶ ἡ συμβολὴ τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ὑποστήριξαν συστηματικὰ τὸ ἔργο τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὴ μεταφορὰ τρο-

φίμων καὶ πολεμοφοδίων πρὸς τὴν πρώτη γραμμή, ὅπως καὶ τὴν ἀποκατάσταση δρομολογίων σὲ δύσβατα σημεῖα.

Τὰ πάντα, πλεόν, εἶχαν κριθεῖ γιὰ τὴν περίφημη αὐτὴ ἰταλικὴ Μεραρχία. Στὶς 8 Νοεμβρίου, ὁ διοικητὴς τῆς Τζούλια, ὁ Ὑποστράτηγος Μάριο Τζιρότι, διέταξε ὅλα τὰ τμήματά του νὰ ὑποχωρήσουν νότια τοῦ Σμόλικα, κατὰ μῆκος τῆς βόρειας ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀῶου, μὲ προορισμὸ τὴν Κόνιτσα. Οἱ Ἕλληνες πέτυχαν μία σπουδαία νίκη σηματοδοτώντας τὸ τέλος τῆς μάχης τῆς Πίνδου, τὴν ἀπώθηση τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ τὴν ἔναρξη τῆς μεγάλης ἐξόρμησης ἐντός, πλεόν, τοῦ ἀλβανικοῦ ἐδάφους.

Περνώντας τραυματία στὸ ποτάμι (1941). Ἕνα ἀκόμη ἔργο-σκίτσο τοῦ Ἀλέκου Ἀλεξανδράκη, ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ, τετράγλωσση καὶ πολυτελὴ ἔκδοση τοῦ 1968 μὲ τίτλο Ἑτοι Πολεμούσαμε/The War We Fought/Telle Fut Notre Guerre/So Kampften Wir 1940-41.

Χώροι λατρείας τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς ἀνατολικῆς Θράκης πρὶν τὴ μεγάλη ῚΕξοδο

Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας
Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς Δ.Π.Θ.

Στὴ ρωμαϊκὴ καὶ βυζαντινὴ περίοδο τῆς ἱστορίας μας ἡ Θράκη, ἡ Ροδόπη καὶ ὁ Αἰμίμοντος ὀριζόταν ὡς Εὐρώπη καὶ ἀπὸ τὸν 3^ο ἢ 4^ο αἰῶνα ἀποτελοῦσε μιὰ διοικητικὴ περιοχὴ ποὺ συγκροτοῦσε τὴ μεγάλη ἐπαρχία τῆς Θράκης (Provincia Thracia). Τὴν εὐρεία αὐτὴ περιοχὴ, κατὰ τὴ χριστιανικὴ τῆς περιόδου, γνωρίζουν οἱ βυζαντινολόγοι ἀπὸ τὶς ἐξαιρετικὲς ἐκδόσεις τῆς ἐρευνητικῆς ὁμάδας τῆς Tabula Imperii Byzantini τῆς Αὐστριακῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, ὁμάδα ποὺ συγκρότησε ὁ Herbert Hunger, ὁ ἰδρυτὴς τῆς περίφημης «σχολῆς» τῶν βυζαντινολόγων τῆς Βιέννης. Πρόκειται γιὰ δημοσιεύματα ἱστορικῆς γεωγραφίας στὰ ὁποῖα παρουσιάζονται μὲ ἀλφαβητικὴ σειρὰ τὰ τοπωνύμια ποὺ ἀναφέρονται στὶς βυζαντινὲς πηγὲς καὶ καταγράφεται ἡ ἱστορία καὶ τὰ μνημεῖα τῶν οἰκισμῶν. Στὰ δημοσιεύματα αὐτά, καρπὸ πολυετῶν ἐρευνῶν καὶ ἀλλεπάλληλων ταξιδιῶν γιὰ ἐπιτόπια μελέτη, συγκαταλέγονται ἡ ἐργασία τοῦ Peter Soustal γιὰ τὴ Θράκη, τὴ Ροδόπη καὶ τὸν Αἰμίμοντο καὶ ἡ σχετικὰ πρόσφατη ἐργασία τοῦ Andreas Külzer γιὰ τὰ θρακικὰ παράλια τῆς Προποντίδας.

Μὲ τὴν πρώτη ματιὰ ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ὅτι τὸ νέο βιβλίο τοῦ Μιχάλη Πα-

Τὸ ἐξώφυλλο τῆς ἐκδόσεως τοῦ Μιχάλη Ἐ. Πατέλη, Χώροι λατρείας τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης πρὶν τὴ μεγάλη ῚΕξοδο, ἐνδὸς ὁδοιπορικοῦ στοὺς λατρευτικοὺς χώρους τῶν Ρωμηνῶν τῆς ἀνατολικῆς Θράκης.

τέλη μὲ τὸν τίτλο: Χώροι λατρείας τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης πρὶν τὴ μεγάλη ῚΕξοδο κινεῖται σὲ ἄλλη, ἀλλὰ παράλληλη κατεύθυνση καὶ ἀποτελεῖ μιὰ προσφορὰ στὴ μνήμη, τὴ συλλογικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν προσωπικὴ. Γιατὶ τὰ μνημεῖα κουβαλοῦν τὴ μνήμη, οἰκοδομοῦνται μὲ τὴ μνήμη, σημαίνουν τὴ μνήμη. Ἡ μνήμη νοσηματοδοτεῖ τὸ οἰκοδόμημα καὶ μέσω αὐτῆς τοῦ προσδίδει ζωή.

Ἡ μνήμη γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴ μορφοποιεῖται σήμερα ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια τῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιβίωση

τῶν ἀφηγήσεων, τῶν διηγήσεων τῶν παλαιότερων. Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὸν λόγο, οἱ «πραγματικὲς παραστάσεις» τῶν Βυζαντινῶν, δηλαδὴ ἡ τέχνη, παραμένει ὁ ἀδιάψευστος καὶ ὁ ἀσφαλὴς μάρτυρας τοῦ παρελθόντος, τῆς κεκρυμμένης ζωῆς καὶ ὅχι τῆς χαμένης. Καὶ αὐτὸ ἐπιδιώκει καὶ νομίζω ὅτι τὸ ἐπιτυγχάνει μὲ τὸ βιβλίο του ὁ Μιχάλης Πατέλης. Μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰκόνας, τῆς ὄρασης, ὁ λόγος ἔρχεται σὲ δευτέρη μοῖρα, εἶναι συμπληρωματικὸς τῆς εἰκόνας. Τὰ ἐρείπια καὶ οἱ πέτρινοι δόμοι τοὺς κρύβουν στοὺς ἀρμούς τους, ἀνάμεσα στὶς σχισμὲς καὶ στὶς ἐνώσεις τους, τὴ ζωὴ, καὶ σὲ προκαλοῦν νὰ τὴν ἀνακαλύψῃς, νὰ ἀνακαλύψῃς μιὰ ζωσα πραγματικότητα ποὺ ἀπλῶς μετοίκησε, ἄλλαξε τόπο κατοικίας, ἀλλὰ ὅχι τρόπο ζωῆς, δὲν ἄλλαξε ἦθος καὶ πολιτιστικὴ ταυτότητα. Μπορεῖ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ Θράκη, ἦρθαν πρόσφυγες τὸ 1923, μὰ τὰ κτήρια, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρώπων, ἔμειναν πίσω, ἔστω καὶ ὡς ἐρείπια, γιὰ νὰ διαλαλοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἐκκωφαντικὴ σιωπὴ τοὺς τὴν προηγούμενη παρουσία καὶ τὴν ἀκμὴ ἐνὸς πολιτισμοῦ, ἐνὸς ρωμαϊκοῦ τρόπου ζωῆς ποὺ ἔρχεται ἀπὸ πολὺ παλιά.

Τὸ βιβλίο τοῦ Μιχάλη Πατέλη εἶναι μιὰ ἔκδοση 160 σελίδων ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ περίπου 180 καλῆς ποιότητος φωτογραφίες ναῶν, κειμηλίων, ἀποσπασμάτων ἀπὸ ἔντυπα ἀλλὰ καὶ στιγμῶν ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς λατρευτικὲς πράξεις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου σὲ ἀνασπληρωμένες ἐκκλησίες ἀλλὰ καὶ σὲ ἐρείπια ἄλλοτε μεγαλοπρεπῶν ναῶν, ποὺ στέκουν γιὰ νὰ μαρτυροῦν τὴν τραγικότητα τῆς ἱστορίας καὶ τὶς ἐπώδυνες συνέπειές της γιὰ τοὺς Ρωμοὺς κατοικοὺς τῆς ἀνατολικῆς Θράκης.

Λίγες εἶναι οἱ φωτογραφικὲς λήψεις

μὲ παρουσία ἀνθρώπινης μορφῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἔφυγαν καὶ πῆραν ὅσα ἀπὸ τὰ κινητὰ ἀγαθὰ μπορούσαν, τὰ φόρτωσαν στὰ κάρα, στὰ πλεούμενα, τὰ φορτώθηκαν στὶς πλάτες τοὺς καὶ ἔφυγαν γιὰ τὴν νέα τους πατρίδα στὴ Μακεδονία, κυρίως ὅμως στὴν ἑλληνικὴ Θράκη. Καὶ ἔτσι ἔμειναν τὰ κτήρια, πληγωμένα ἀλλὰ στέρεα, νὰ στέκουν ἀγέρωχα γιὰ νὰ μαρτυροῦν τὴν ἀλλοτινὴν παρουσία καὶ ζωντανὴν πραγματικότητα.

Τὸ βιβλίο τοῦ Μιχάλη Πατέλη εἶναι κομψὸ καὶ ἰδιαίτερα προσεγμένο ἀπὸ τυποτεχνικὴ ἄποψη, εἰσάγει τὸν ἀναγνώστη διὰ τῆς ὁράσεως, τὴν ἰσχυρὴ αὐτὴ αἴσθηση ποὺ κεντρίζει τὴ μνήμη, ὅπως ἔγραψε τὸν 9^ο αἰῶνα ὁ ἅγιος Θεόδωρος Στουδίτης, στὴν κοινοτικὴ ζωὴ τῶν ἑλληνορθοδόξων τῆς ἀνατολικῆς Θράκης.

Θὰ ἀναρωτηθεῖ ὅμως κανεὶς ποιά κοινοτικὴ ζωὴ διασώζεται, ὅταν τὸ βιβλίο αὐτὸ παρουσιάζει ἐρείπια κτηρίων, ἐκκλησιῶν δηλαδὴ, τὰ ὁποῖα ἔχουν σήμερα ἄλλη χρῆση, ἐνῶ σὲ πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν σώζονται παρὰ μόνο τὰ θεμέλιά τους ἢ εἶναι μόνο σκόρπιες πέτρες, λιθοσσωροί.

Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὸ βιβλίο αὐτὸ καταγράφεται ἡ μνήμη, εἶναι ἓνα ὁδοιπορικὸ στοὺς λατρευτικοὺς χώρους τῶν Ρωμῶν τῆς ἀνατολικῆς Θράκης. Ὁ Μιχάλης Πατέλης εἶναι ἓνας συλλέκτης ποὺ ἀγαπᾷ τὸν τόπο του καὶ συγκεντρώνει κάθε στοιχεῖο ποὺ μπορεῖ νὰ διασώσει τὴ μνήμη καὶ νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴ ζωὴ στὰ χωριὰ καὶ στὶς πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Θράκης. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κτήρια δημοσιεύει καὶ σπαράγματα ἀπὸ τὴ συλλογικὴ ζωὴ στὶς κοινότητες τῆς Θράκης, δίνοντας καὶ μιὰ αἴσθηση τῆς ζωντάνιας καὶ τῆς κοινοτικῆς ζωῆς καὶ πραγματικότητας στὰ τέλη τοῦ 19^{ου} καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20^{ου} αἰῶνα. Παράλληλα, στὸ βιβλίο παρέχονται πληρο-

1902. Φωτογραφικό στιγμιότυπο, από τὸν βυζαντινολόγο Γ. Λαμπάκη —δημοσιεύτηκε στὸ Δελτίο τῆς Χριστιανικῆς Αρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ 1908—, τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴν Αἶνο, γνωστῆς ὡς Παναγία Σκαλωτή. Σήμερα, διασώζονται ἐλάχιστα μόνο ἴχνη ἀπὸ τὰ ἄλλοτε ἐντυπωσιακὰ τεῖχη ποὺ τὴν περιέβαλαν.

φορίες γιὰ τὴν ἱστορία τῶν μνημείων τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ ἕνας λεπτομερὴς κατάλογος τῶν ναῶν, τῶν τοπωνυμίων τῆς περιοχῆς στὰ ἑλληνικά καὶ στὰ τουρκικά, τὴ χρονιὰ ἀνοικοδόμησης τῶν μνημείων καὶ τὴ διοικητικὴ περιφέρεια στὴν ὁποία ἀνήκουν.

Ἀπὸ τὴν ὕλη τοῦ βιβλίου θὰ σχολιαστοῦν μόνον τρεῖς ὁμάδες: οἱ βυζαντινοὶ ναοί, οἱ ἐκκλησίες τοῦ 19^{ου} αἰῶνα καὶ τὰ κειμήλια ποὺ διασώθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀνατολικοθρακιῶτες πρόσφυγες τοῦ 1923 καὶ φυλάσσονται σήμερα μὲ ἰδιαίτερη εὐλάβεια καὶ ἐπιμέλεια σὲ ἐκκλησιαστικὰ μουσεῖα καὶ σὲ ναοὺς οἰκισμῶν ὅπου βρῆκαν καταφύγιο.

Ι. Ἀπὸ τὰ μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς περιόδου καταγράφονται τὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη τοῦ Ὀρφανοῦ, μνημεῖο τοῦ 14^{ου} αἰῶνα καὶ σιναιτικὸ Μετόχι, μνημεῖα τοῦ 15^{ου} αἰῶνα, ὅπως τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς στὴν Ἀδριανούπολη, ἀλλὰ καὶ οἱ ναοὶ τῆς Αἶνου, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Νεοκαισαρείας, τοῦ Ἀγίου Βλασίου, τοῦ Ἀγίου Εὐπλου, τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ προφήτη Ἡλίου καὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καθὼς καὶ τῆς περίφημης Παναγίας Σκαλωτῆς. Ξεχωριστὴ θέση στὴν ἱστορία τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατέχει ὁ ἐντυπωσιακὸς Ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας στὴ Βιζύη, μιὰ τρουλλαία βασιλικὴ «μικτοῦ τύπου», ἢ «τύπου τοῦ Μυστρᾶ», ἢ

Ὁ ἐντυπωσιακὸς ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας στὴ Βιζύη, κτίσμα τοῦ 6^{ου} μ.Χ. αἰώνα, ποὺ σήμερα λειτουργεῖ ὡς μουσουλμανικὸ τέμενος.

ὁποία στὴν ἀνωδομή της ἐμφανίζεται ὡς σύνθετος σταυροειδὴς ἐγγεγραμμένος μὲ τροῦλλο. Οἱ ἐργασίες τῶν τελευταίων δεκαετιῶν ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἀμερικανούς ἀρχαιολόγους ἀποκάλυψαν ὅτι ὁ ναὸς τῆς βυζαντινῆς περιόδου εἶναι κτισμένος στὰ ἐρείπια μεγάλης παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς. Ὁ ἐρειπιώδης σήμερα ναὸς τῶν **Εἰσοδίων** στὴ Γέννα, ἄλλοτε ἕνα λαμπρὸ μνημεῖο, εἶναι ἕνας σταυροειδὴς ἐγγεγραμμένος ναὸς ἑλλαδικοῦ μεταβατικοῦ τύπου. Πρόκειται γιὰ κτίσμα τοῦ 10^{ου} ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 11^{ου} αἰώνα, ποὺ λειτουργοῦσε μέχρι τὸ 1912-1913 καὶ βρισκόταν σὲ σχετικὰ καλὴ κατάσταση μέχρι καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1950.

II. Στὸ βιβλίο τοῦ Μιχάλη Πατέλη διαπι-

στώνει κανεῖς ὅτι ἡ πλειονότητα τῶν ναῶν τῆς ἀνατολικῆς Θράκης ἀνοικοδομήθηκε τὸν 19^ο αἰώνα, τὴν περίοδο τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Τανζιμάτ. Πρόκειται γιὰ μιὰ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία, κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, τὸ Ὄθωμανικὸ κράτος ἐξέδωσε νόμους μὲ τοὺς ὁποίους παραχωρήθηκαν θρησκευτικὲς ἐλευθερίες στοὺς μὴ μουσουλμάνους ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας. Σύμφωνα μὲ τὴ νομοθεσία αὐτή, κατὰ τὴν τέταρτη δεκαετία τοῦ 19^{ου} αἰώνα ἡ ἔκδοση ἄδειας γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι εὐκτηρίων οἰκῶν ἦταν εὐκολότερη λόγω τῆς μεταρρυθμιστικῆς πολιτικῆς τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ Β΄, ἡ ὁποία ὁλοκληρώθηκε τὸ 1839 μὲ τὴ θέσπιση τοῦ διατάγματος Χάττι Σερίφ τοῦ

Φωτογραφικό στιγμιότυπο, από τὸν βυζαντινολόγο Γ. Λαμπάκη —Δελτίο τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, 1908—, ποὺ ἀπεικονίζει τὴ βόρεια ὄψη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Εὐφροσύνης. Ὁ ναὸς ἦταν μικρὸς σὲ ἐκταση (8x6,60 μ.) καὶ εἶχε σχῆμα ἐλεύθερου σταυροῦ. Σήμερα, ἀπὸ τὸν μικρὸ αὐτὸ ναὸ σώζονται ἐλάχιστα.

Γκιουλχανέ καὶ στὴ συνέχεια τὸ 1856 μὲ τὸ διάταγμα Χάττι Χουμαγιούν. Τὴν περίοδο αὐτὴ κτίζονται ἢ ἀνακαινίζονται ναοὶ στὸν ἀρχιτεκτονικὸ τύπο τῆς βασιλικῆς καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπου συνήθως πίσω ἀπὸ τὴ δραστηριότητα αὐτὴ ἐντοπίζεται ἡ προσωπικότητα ἐνὸς φωτισμένου ἱεράρχη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Εἶναι ἡ λεγόμενη *belle époque* τῶν Ρωμῶν, ἡ περίοδος τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀκμῆς καὶ ἰσχύος τῶν Ρωμῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Παρατηρώντας ὅμως τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια τοῦ σήμερα φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ ἰσχὺς ἦταν καὶ

ἡ αἰτία τοῦ διωγμοῦ τῶν Ρωμῶν.

III. Τὰ κειμήλια, τὰ φορητὰ ἔργα τέχνης ποὺ διέσωσαν οἱ πατέρες μας ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῆς ἀνατολικῆς Θράκης μετὰ τὸ 1923 ποὺ παρουσιάζονται στὸ βιβλίο εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ εἰκαστικοῦ καὶ λατρευτικοῦ πλούτου τῶν κατοίκων τῆς Θράκης, μεγάλο μέρος τῶν ὁποίων παραμένουν σήμερα ἀδημοσίεута στοὺς ναοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης. Ὡστόσο, τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἀρχίσει μιὰ συστηματικὴ προσπάθεια καταγραφῆς καὶ δημοσίευσης τῶν ἀνατολικοθρακιώτικων προσφυγικῶν κειμηλίων στὴν ἑλληνικὴ

Θράκη, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὰ κυρίαρχα καλλιτεχνικὰ ἐργαστήρια τῆς Ἀδριανούπολης καὶ τῆς Αἰνίου, ἀναδεικνύοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ πολιτιστικὸ πρόσωπο τῶν Ἀνατολικοθρακιωτῶν πρὶν ἀπὸ τὴ δραματικὴ ἐκκένωση τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς γηγενεῖς ἑλληνικοὺς ρωμαίικους πληθυσμούς.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Μιχάλη Πατέλη γιὰ τὸν τόπο του εἶναι ἐμφανής. Μιλáει μὲ πάθος γιὰ τὴ Θράκη, γιὰ τὴν ἀνατολικὴ Θράκη, καὶ γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὸ Σουφλί. Τὴν ἀγάπη του αὐτὴ ὑλοποιεῖ μὲ τὴ συλλογὴ κάθε εἴδους ἐνθυμήματος γιὰ τὴν τραγικὴ πορεία τῆς περιοχῆς αὐτῆς στὴν ἱστορία καὶ μάλιστα τὴν πρόσφατη. Γιατὶ εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ Θράκη, καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἀνατολική, λεπλάτθηκε καὶ καταστράφηκε συχνά, κάθε φορὰ ποὺ οἱ ἐπίδοξοι κατακτητὲς τῆς Πόλης κατέφθαναν στὴν περιοχή. Ἀργότερα, ξεπερνώντας τὴν ἀντίληψη τοῦ συλλέκτη, μᾶς χάρισε τὸ ὑλικὸ ποὺ εἶχε συγκεντρώσει σὲ καλὲς ἐκδόσεις γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἱστορικῆς μνήμης.

Διαβάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Μιχάλη Πατέλη ἀνακάλεσα στὴ μνήμη μου μιὰ προτροπὴ τοῦ ἀείμνηστου Μητροπολίτη Πέργης Εὐαγγέλου, ὅταν μιὰ ἡλιόλουστη ἡμέρα, ἀνοιξὴ τοῦ 1985 στὴ Βιέννη, τὴν πόλιν τῆς μουσικῆς ποὺ τόσο ἀγαποῦσε, σὲ ἕναν περίπατό μας μὲ προέτρεψε, νεαρὸ τότε μεταπτυχιακὸ φοιτητὴ βυζαντινολογίας καὶ ἱστορίας τῆς

τέχνης καὶ γραμματέα τῆς Μητροπόλεως Αὐστρίας, νὰ ἀγαπήσω τὰ «ντουβάρια», γιατί ἔλεγε αὐτὰ νοσηματοδοτοῦν τὴ ζωὴ μας. Ὄντας ὁ ἴδιος Φαναριώτης, ἀγάπησε τὰ «ντουβάρια», τὰ ρωμαίικα κτήρια τῆς Πόλης καὶ τοῦ Φαναρίου, ταυτίστηκε μὲ τὴν Πατριαρχικὴ Αὐλὴ καὶ ἔγραψε ἐκ Φαναρίου

πολλὰ γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Μέσα στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ Μιχάλη Πατέλη στερέωσε μέσα μου ἡ πεποίθησις πὼς ὅ,τι μένει στὸν χρόνο καὶ ὅ,τι διατηρεῖ τὴ μνήμη εἶναι τὰ βιβλία καὶ τὰ «ντουβάρια», τὰ οἰκοδομήματα. Αὐτὸ μᾶς προσφέρει ὁ Μιχάλης Πατέλης, ἕνα βιβλίον γιὰ τὴ ζωὴ τῶν «ντουβαριῶν», τὴ ζωὴ τῶν ἐκκλησιῶν μας στὴν ἀνατολικὴ Θράκη.

Σήμερα στὴν ἀνατολικὴ Θράκη, τὴν ἐκτὸς Κωνσταντινουπόλεως ἀνατολικὴ Θράκη, παραμένουν τὰ μνημεῖα ἄλλα σὲ κατάστασις ἐρειπιώδη καὶ ἄλλα σὲ καλύτερη κατάστασις, ἄλλα νὰ λειτουργοῦν

ὡς μουσουλμανικὰ τεμένη

καὶ ἄλλα σὲ χρῆσις ποὺ ἀπαξιώνει τὴν ἀρχικὴ τους λειτουργία. Ὅμως, οἱ πέτρες μὲ τὶς ὁποῖες οἱ ἐκκλησίες αὐτὲς εἶναι φτιαγμένες, οἱ πέτρες τους, εἶναι βαριές, γιὰ νὰ παραφράσω τὸν Γιώργο Σεφέρη, καὶ ἐμεῖς τὶς σπκώνουμε ὅσο βαστάζουμε καὶ τὶς ἀγαποῦμε ὅσο βαστάζουμε, τοῦτες τὶς πέτρες, τὴ μοῖρα μας, τὴν ταυτότητά μας.

Στὸ βιβλίον τοῦ Μιχάλη Ἰ. Πατέλη φιλοξενεῖται καὶ εἰκόνα ἀπὸ τὸ Ἀρτοφόριον τοῦ Ἱ.Ν. Ἀγίου Θεοδώρου Σαμνακοβίου Ἀν. Θράκης, ποὺ σήμερὰ φυλάσσεται στὸν Ἱ.Ν. Ἀγίων Θεοδώρων τοῦ Νέου Σιδηροχωρίου νομοῦ Ροδόπης.

Ἐκκλησιαστικὲς εἰδήσεις

Ἑπιμέλεια: Ἱεροδιάκονος Ἰάκωβος Μαλακούδης

Πνευματικὴ κίνηση Ὁκτώβριος-Δεκέμβριος 2020

ΣΥΝΑΞΗ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΗΣ ΓΟΡΓΟΥΠΗΚΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων προέστη τῆς Ἱερᾶς Ἀγρυπνίας ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Παναγίας τῆς Γοργούπηκου, στὴν Ἱερὰ Μονὴ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Πανδρόσου.

ΕΟΡΤΗ ΟΣΙΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

Ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης κ. Παντελεήμων ἱερουργεῖ στοὺς Ἱεροὺς Παρεκκλήσιους τοῦ Μουσικοῦ Σχολείου Κομοτηνῆς καὶ ἐκήρυξε τὸν Θεῖο Λόγον στοὺς διδασκόντες, ἀλλὰ καὶ στοὺς διδασκομένους, οἱ ὅποιοι

παρευρέθησαν σύσσωμοι καὶ συμμετεῖχαν συμπροσευχόμενοι στὴ Θεία Λειτουργία.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ στοὺς πανηγυρίζοντες Ἱεροὺς Παρεκκλήσιους τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου Ὑφαντῶν. Τὸ πρῶτὸ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας, ἱερουργεῖ στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς Ἁγίου Γεωργίου Κομοτηνῆς, ὅπου καὶ ἐκήρυξε τὸν Θεῖο Λόγον καὶ ἐτέλεσε τὴν Ἀρτοκλασία καὶ εὐχήθηκε σὲ ὅλους τοὺς παρευρισκομένους δικαστικούς λειτουργούς, ὁ Ἅγιος Διονύσιος νὰ τοὺς ἐνδυναμώνει καὶ νὰ τοὺς χαριτώνει στοὺς ἔργους.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

Τὸν ἀγιασμό γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν ἐπιμορφωτικῶν σεμιναρίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ἰδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων στοὺς Πνευματικὸ Κέντρο Ἁγίου Γεωργίου Κομοτηνῆς.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὸν ἀγίασμό γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν κατηχητικῶν σχολείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς 2020-2021 τέλεσε ὁ Ποιμενάρχης μας κ. Παντελεήμων στὴν αἴθουσα τῆς Χριστιανικῆς Ἑστίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, παρουσία κληρικῶν καὶ λαϊκῶν κατηχητῶν καὶ κατηχητριῶν.

ΘΥΡΑΝΟΙΞΙΑ ΙΕΡΟΥ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ «ΠΟΡΤΑΪΤΙΣΣΗΣ» ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ

Μὲ ἰδιαίτερη λαμπρότητα καὶ μέσα σὲ κλίμα βαθειᾶς συγκίνησης ὁ Ποιμενάρχης μας, Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, τέλεσε τὰ θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Παρεκκλησίου τῆς Παναγίας «Πορταΐτισσης», τὸ ὁποῖο βρίσκεται στὰ ἑλληνοβουλγαρικά σύνορα. Τὸν Μητροπολίτη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονα πλαισίωσαν κλῆρος καὶ λαὸς καθὼς καὶ οἱ τοπικὲς καὶ στρατιωτικὲς Ἀρχὲς τοῦ τόπου. Θερμὴ ὑποδοχὴ τοῦ ἀντι-

γράφου τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνος Παναγίας Πορταΐτισσης Ἁγίου Ὁρους, τὸ ὁποῖο μετέφερε ὁ καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ναθαναήλ, πραγματοποιήθηκε στὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς μετέβη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων γιὰ νὰ τελέσει τὸν ἀγίασμό γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν μαθημάτων τοῦ Κοινωνικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ἱερᾶς μας Μητροπόλεως, παρουσία καθηγητῶν καὶ μαθητῶν. Ὁ Ποιμενάρχης μας κ. Παντελεήμων, ἀναφερόμενος στοὺς διδάσκοντες καὶ στοὺς διδασκομένους, εὐχήθηκε νὰ ὑλοποιηθεῖ καὶ νὰ ἐπιτευχθεῖ κάθε στόχος καὶ κάθε προσδοκία, μὲ τὴ Χάρη τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων τὸν ἀγιασμό γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, πλαισιούμενος ἀπὸ κληρικοὺς καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς διδάσκοντες καὶ διδασκόμενους τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

ΑΡΧΑΙΟΠΡΕΠΗΣ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

Στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς μετέβη ὁ Σεπτὸς Ποιμενάρχης μας κ. Παντελεήμων γιὰ νὰ ἱεουργήσῃ καὶ νὰ τελέσῃ τὴν ἀρχαιοπρεπὴ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, πρώτου Ἱεράρχου Ἱεροσολύμων, πλαισιούμενος ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς καὶ τοὺς Διακόνους τῆς Μητροπόλεως, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΥΡΟΒΛΗΤΟΥ

Κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ χοροστάτησε ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Δημητρίου Ὑφαντῶν. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ ἐν συνεχείᾳ προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας τέλεσε τὴν εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ εὐλαβεστάτου

Κωνσταντίνου Δαβάνη στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Δημητρίου Νέας Καλλιστόης καὶ ἀπένειμε τὸ ὀφθίκιον τοῦ Οἰκονόμου στὸν Πρεσβύτερο π. Ἰωάννη Δημητρόπουλο.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΙΓΙΝΗ, ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

Κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ Σεπτὸς μας Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων χοροστάτησε στὸ Πανηγυρίζον Ἱερὸ Παρεκκλήσιο Ἀγίου Νεκταρίου Ξυλαγανῆς.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τὴν κυριώνυμη ἡμέρα προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸ Πανηγυρίζον Ἱερὸ Παρεκκλήσιο Ἀγίου Μηνᾶ τῆς Μονάδος Φροντίδος Ἠλικιωμένων Κομοτηνῆς.

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ στὴν πανηγυρίζουσα Ἱερὰ Μονὴ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Πανδρόσου. Τὸ πρῶτὴ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΣΟΦΟΥ

Τὴν ἑσπέρα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Αἰκατερίνης Ἰμέρου.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ

Τὴν ἑσπέρα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Στυλιανοῦ Κομοτηνῆς.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

Τὴν ἐσπέρα ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης χοροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ στοῦ ἐορτάζον Παρεκκλήσιο τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ στοῦ Πνευματικὸ Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς. Ἀκολουθῶς, μετέβη στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Βαρβάρας Κομοτηνῆς γιὰ τὸν Πανηγυρικὸ Ἑσπερινό. Τὴν κυριώνυμη ἡμέρα, ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Βαρβάρας Κομοτηνῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας προέστη τῆς ἐπισήμου Δοξολογίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀγίας Βαρβάρας ὡς προστάτιδος τοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΥΡΩΝ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

Τὴν ἐσπέρα ὁ Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ

στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Νικολάου Ἀσωμάτων. Τὸ πρῶτὶ χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ προέστη τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Νικολάου Ἰάσμου, ὅπου καὶ ἐτέλεσε τὴν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ εὐλαβεστάτου διακόνου Κωνσταντίνου Δαβάνη. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ἐτέλεσε ἐπιμνημόσυνη δέσπη γιὰ τοὺς πεσόντες Ἰασιμῶτες κατὰ τὴ μάχη τοῦ Πόγραδετς, τὴν 6^η Δεκεμβρίου 1940.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

Τὴν ἐσπέρα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Σπυριδῶνος Μωσαϊκοῦ. Τὸ πρῶτὶ ἱερούργησε στὴν Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Τὴν ἐσπέρα ὁ Ποιμενάρχης μας χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Κοσμά Κομοτηνῆς. Τὴν κυριώνυμη ἡμέρα, προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Κοσμά Κομοτηνῆς.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Κιζαρίου.

ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ τῶν Χριστουγέννων στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Τρύφωνος Κομοτηνῆς.

ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ πανηγυρικοῦ Ὁρθρου καὶ ἐν συνεχείᾳ προεξήρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς καὶ τέλεσε τὴν εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ εὐλαβεστάτου Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρίδη. Ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης, πλημυρισμένος ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀγάπη, ἀπηύθυνε πατρικὲς νουθεσί-ες πρὸς τὸν νεοχειροτονηθέντα διάκονο καὶ τοῦ εὐχήθηκε μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του πολλὴ δύναμη καὶ χαρὰ στὴν διακονία του.

ΣΥΝΑΞΙΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μαρωνείας.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς.

